

آشنایی با فرهنگ های لغت

لغت نامه های موضوعی

این سبده دربار و فایده لغتنامه های موضوعی ممنوسه: چنین لغتنامه هایی برای شخص فسیح و بلیغ و سخنور نولوا و شاعر زبردست سودمندترند، زیرا هنگامی که چیزی نام های فراوان و صفات متعددی داشته باشد، کتاب های موضوعی به آنان کمک میکند تا دقیقتر و آسانتر کلمات زیادی مورد نظر خود را برای سخنانش و اشعار خوش انتخاب کنند. / المخصص فی اللغة ج ۱ ص ۱۰

لغت نامه های موضوعی جامع: لغویان با گردآوری لغتنامه های کوچک تک موضوعی به تدوین لغت نامه های بزرگتر و جامع روی آوردند، برخی از آنها عبارتند از:

- لغتنامه های تک موضوعی: این لغتنامه ها موضوعی و گیم حجم بوده اند که هسته اولیه لغتنامه های بزرگ بعدی را تشکیل داده اند، برخی از کتب لغتنامه تک موضوعی عبارتند از:
 - مقاله فی اسماء اعضاء الانسان از ابن فارس در قرن چهارم
 - المطر - الهمز (مشتمل بر برسمه واژه همزه دار) از ابوزید سعید بن اوس (نمارق ۲۴۴ق)
 - الایام و التیالی و الشهور - المنطوس و المنذکر و الموت از (ابوزکریا یحیی بن زیناد فراب، ۲۰۷۵ق)
 - الغریب المصنّف، تالیف ابوعبید فاسم بن سلّم(۲۲۴ق) که مشتمل بر ۲۵ رساله تک موضوعی است
 - دقه اللغة از تمایلی (۲۴۹ق)
 - المخصّص فی اللغة از ابوالحسن علی بن سیده الدلسی (۳۵۵ق) که از استازهای مراجمه به آن، دستیابی به تفاوت های معنای کلمات مترادف و غریب المتعاضات

در ترتیب حروف بر اساس مخارج صوتی، ابتدا حروفی قرار میگیرند که مخرج صوت آنها انتهای حلق باشد، یعنی حرف عین و سپس حاء و همینطور حروف بعدی ذکر میشوند تا به حروف شنوی، یعنی حروفی که مخرج صوت آنها لب است برسد

لغتنامه های تنظیم یافته بر اساس مخارج حروف

در انتساب العین به خلیل اختلاف نظرهایی وجود دارد، بعضی گفته اند العین تالیف لیت بن نصر بن سبار خراسانی است که آن را نوشت و به خلیل نسبت داد و بعضی دیگر گفته اند خلیل تا حرف عین را نوشت و لیت آن را به پایان برد و لذا اول و آخر آن شبیه هم نیست، اما باید توجه داشت کسی در اینکه زمان تالیف این کتاب به اواخر قرن دوم برمیگردد تردیدی ندارد

- (کتاب العین از خلیل بن احمد فراهمیدی (۱۷۵ق)
- تهذیب اللغة از ابومنصور محمد بن احمد ازهری (۳۷۰ق) وی هدف از تالیف کتاب تهذیب را پاکسازی زبان عربی از ناخالصی های موجود در کتاب های قبل برشمرده است
- (المحکم و المحيط الاعظم از ابن سیده (۴۸۰ق)

لغتنامه های تنظیم یافته به ترتیب الفبا

لغتنامه های التیابی با رعایت فاء الفعل

(معجم مقاییس اللغة از ابوحسین احمد بن فارس بن زکریا لغوی (۳۵۵ق) وی در مقدمه کتاب مقاییس اللغه معانی خود را بدین شرح یاد کرده است العین خلیل - اصلاح المنطق ابن سکیت - غریب الحدیث و الغریب المصنّف هر دو از ابوعبید فاسم بن سلّم - الصحره فی اللغة ابن درید

اساس الیافعه از ابوالقاسم محمود بن عمر، معروف به جرافله زرخشری (۳۸۵ق) وی در این کتاب توجه به معانی مجازی و تفکیک آنها از معانی حقیقی لغت و نیز جدا کردن معنای کنایی از معنای صریح ذکر کرده است

المصاح العتیر از ابوالعباس احمد بن محمد بن علی مغربی، مقلب به قومی (۷۷۰ق)، این کتاب شرح کتاب الوصیر فی الفروع غزالی است به همین دلیل در کتاب المصاح العتیر بسیاری از اصطلاحات و تعبیرات فقهی و کلامی دیده میشود

المصاح که نام کامل کتاب جاح اللغة و مصاح العربیه از ابومنر اسماعیل بن حنّاد نیشابوری، معروف به جوهری (۳۹۳ق) که کتاب خود را براساس حرف آخر (نظام فایده) و حرف اول تنظیم کرده است

لسان العرب از ابوالفضل جمال الدین محمد بن مکرم معروف به ابن منظور (۷۱۹ق) وی منابع خود را در این کتاب المحکم ابن سیده - تهذیب اللغة) ازهری - صحاح جوهری - التنبیه و الايضاح ابن بزی و النهایه فی غریب الحدیث و الاثر ابن اثیر جزوی بیان کرده است

لغتنامه های الفیابی با رعایت لام الفعل

القاموس المحیط از ابوظاهر محمد بن مخلوب بن محمد بن ابراهیم محمّدالدین ششازی فیروزآبادی (۸۱۷ق)، وی در این کتاب زوانه را حذف و برخی از اصطلاحات را با رمز آورده است نظیر (م) برای معروف فیروزآبادی در تالیف کتابش صحاح جوهری را مخور قرار داده و مطالب خود را با رنگ قرمز به آن افزوده است تا امتیاز کار خود را به خواننده نشان دهد

تاج العروس از محب الدین ابوالفضل سیدمحمد مرتضی حسینی واسطی زیندی (۱۲۰۵ق) این کتاب از مهمتترین و مفصلترین شروح بر القاموس المحیط میباشد

در تفسیر قرآن برای فهم معانی کلمات و جمله ها لازم است به منابع کهن که مردم عصر نزول از کلمات عربی و قرآنی برای ما نقل میکنند، مراجعه کرد، البته بر دانشجویان و طلاب لازم است تا برای فهم مطالب عربی به فرهنگ های لغت رجوع کنند به همین دلیل تنها به ذکر نام دو فرهنگ معاصر میپردازیم

- معجم الوسیط تالیف گروهی از مولفان و از فرهنگستان زبان عربی (معجم اللغة العربیه)، مصر در سال ۱۳۸۰ق
- فرهنگ معاصر - فارسی از دکتر آذر تاش آذر توش

نهیة کنده: معجم دره - حوزه فقهیه امامزاده فضل ع نورستان بیهبان

با شکر از گروه طلبگی تا اجتهاد